

В. "Капитал"

16-22.05.2015 г., с. 46- 47

Изкуството да управляваш БНР

Протестите в общественото радио отново показаха нуждата от силен мениджърски екип, който да направи реформи

"Къде отиват парите? Не съм процент. 43 процента доверие. Оставка", скандират протестиращите в БНР журналисти. Контрапротестиращи и ръководство отговарят: "По-добре с малка заплата в голямото радио, отколкото без заплата на борсата. Не всичко е пари."

На пръв поглед недоволството на работещите в обществената медия от последните седмици беше реакция на решението на ръководството да намали почти наполовина хонорарите и допълнителните възнаграждения. Решението за мярката за свиването на разходите е било взето на управителния съвет на радиото преди около три седмици, а поводът са предписанията на Закона за държавния бюджет за 2015 г. Според него БНР трябва да съкрати 10% от разходите си за персонал, като същото изискване важи и за другите обществени медии - БНТ и БТА.

Под повърхността на всичко това обаче проблемите са много по-сериозни. Зад протеста всъщност прозират трупани с години управленски дефицити. Изглежда, общественото радио е обречено да попада в спиралите на вътрешни кризи и за това свидетелства историята му през последните 10-12 години.

Медия с/без бъдеще

В какво състояние е радиото днес? Субсидията на БНР в бюджета за 2015 г. е 42.1 млн. лв., същата е била сумата и през 2014 г. Според последния публикуван отчет на медиата за 2013 г. годишните приходи на общественото радио са били малко под 2 млн. лв. Разходите са били 44.6 млн. лв., от които над 20 млн. лв. за заплати и други възнаграждения, а 16.6 млн. лв. за издръжка. Положителното е, че не са реализирани загуби. В радиото работят 1450 души, като 8% от тях са в администрацията (150-160 души). В този брой влизат абсолютно всички служители на медиата: журналисти, администрация, регионални радиостанции, кореспонденти, музикални състави (вкл. детският и смесеният хор). БНР има пет програми: "Хоризонт", "Христо Ботев", "Радио София", "Бинар", "Радио България" и седем регионални радиостанции. Всичко това дава много възможности за по-голяма аудитория и качествено съдържание, но само ако радиото се управлява добре. Най-големият недостатък през годините обаче остава липсата на адекватна синергия между тези програми. И с днешна дата не е рядкост на едно и също събитие да има трима журналисти от БНР, представители на три различни редакции. В нормална пазарна среда това е ненужно и излишно. Силите на журналистите могат да бъдат използвани далеч по-ефективно.

Така в сегашния си вид БНР изглежда като архаична медия без смислено бъдеще. А има идеалната възможност да е друго. Това е болезнената истина - не защото журналистите там са лоши, а защото липсва далновидност на управленските екипи, които се сменят мандат след мандат и замитат под килима проблемите на радиото. Остават ги нерешени и така медиата трупа негативи години напред. За БНР няма дългосрочна визия за развитие. За част от проблемите е виновна държавата, от която зависи да направи законодателни промени. За другата част - липсата на достатъчно мотивиран мениджърски екип в медиата, който най-после да даде начало на реформи. Не на последно място, вина носи и медийният регулатор СЕМ, който оценява кандидатите да

управляват БНР. От избора на "по-малкото зло" през годините много качествени кандидати се отказаха да участват в конкурса.

Според главния редактор на интернет портала bnr.bg Катя Лещанска ръководството на БНР много е закъсняло с реформите. "Начинът, по който сега се опитва да ги прави обаче, не е правилният, ако съдя по това, че в други бюджетни институции до протести на служителите не се стигна, значи не е намерен правилният подход да се реагира", каза Лещанска. По думите ѝ години наред управляващите радиото са пренебрегвали конкурентната медийна среда и модернизацията на радиобизнеса, не са имали дългосрочна визия за развитието на общественото радио и затова сега в медиата има криза. "Проблемите не са от сега, а са трупани с години. Няма как отзвукът да не е протест", каза Лещанска. По думите ѝ "като не знаеш къде си тръгнал, винаги стигаш другаде - до трите К-та на радиото - конюнктурност, тактическо късогледство и конформизъм". "Идеален свят няма, никъде го няма, ама... това не означава, че е по-гот да си блъбукаме в блатото и да няма реформи", каза Лещанска, която дълго време работи в радиото и бе водещ в предаванията "12+3" и "Нещо повече".

Сред нерешените ключови въпроси за БНР продължава да е моделът на финансиране - в момента изцяло зависещ от държавния бюджет (това важи и за БНТ). "Наричайки обществените медии "държавни", ние оставяме нерешен въпроса за финансирането им. "Така държавата пита радиото как харчи парите си, вместо да го прави обществото", казва Жана Попова, асистент в журналистическия факултет на СУ. Няма и разговор за качеството и модернизацията на програмите. Онлайн присъствието на медиата се развива бавно. Прогресивно замисленото радио "Бинар", което комбинира звук и образ и на практика трябваше постепенно да помогне да се излъчват на живо в интернет радиопрограмите, с днешна дата сякаш е позамряло. Болезнено е, но е факт, че радиото има много раздут щат. Всички тези проблеми водят след себе си други. А за решаването им се иска воля. Необходима е ясна визия, мисия и екип, който обича радиото като медия и осъзнава важната му роля.

Протести вместо реформи

Сегашният генерален директор на БНР Радослав Янкулов пое поста през май 2013 г. след конкурс, проведен от Съвета за електронни медии (СЕМ). В представената от него концепция думите мисия и визия никъде не се споменават. Има все пак един впечатляващ абзац: "Ще разработим обективна и справедлива система за допълнително стимулиране на екипите чрез част от собствените приходи, при ясни критерии и правила на атестиране. Аудиторията и данъкоплатците имат право да знаят какво става с парите." Силни и важни думи, които обаче две години по-късно не изглеждат да са изпълнени. Поне ако се съди по реакцията на работещите в радиото. За втори път, откакто Янкулов е генерален директор, има протести. Първо бяха вътре в медиата. Днес журналистите са с плакати пред сградата.

Първите искри между сегашното ръководство на радиото и журналистите започнаха да прехвърчат през лятото на миналата година. Тогава немалък брой от работещите в "Хоризонт" споделиха, че ги смущава непрозрачният начин, по който се правят промени в програмата на радиото. От ефир бяха свалени предавания и водещи. СЕМ покани Радослав Янкулов и екипа му да обяснят: нарушена ли е вътрешната комуникация в радиото, как се вземат решенията в медиата, обсъждат ли се с журналистите, аргументирани ли са. От срещата нищо не произлезе, но комфортът на ръководството бе нарушен. След кратко затишие днес част от работещите в радиото искат оставката на генералния директор година преди да приключи мандатът му. В подписката (преди редакционното приключване на "Капитал" подписалите се журналисти бяха 136) протестиращите настояват за експертна оценка на независими консултанти на системата за управление на БНР, която да покаже финансовото

състояние на институцията, а резултатите да бъдат оповестени публично. Както и съкращаването на разходите да се обвърже с реалната реформа в институцията, която да оптимизира дейностите и да доведе до справедливо разпределение на ресурсите и да създаде условия за развитие и качество на програмите. Журналистите твърдят, че всички възможности за конструктивен диалог са изчерпани. "Държим колегите ни, слушателите и всички, които следят какво се случва в БНР, да знаят, че не става дума само за пари, а за етика и професионализъм в управлението. Радослав Янкулов не изпълнява основни точки от концепцията си, с която стана генерален директор", се казва в декларацията на журналистите. Според тях ръководството на БНР се е провалило при първото голямо предизвикателство в мандата си - изискването за съкращаване на разходи на персонала през 2015 г.

Генералният директор на БНР Радослав Янкулов коментира за "Капитал", че възможностите за намаляването на разходите не са били много - съкращаване на хора, намаляване на заплатите или намаляване (отнемане) на парите за така наречените извънтрудови правоотношения. "Както виждате - не много възможности за решение и нито една дори сравнително безобидна, за да не предизвиква недоволство и напрежение", заяви Янкулов (цялото му мнение е публикувано на capital.bg). В крайна сметка се стига дотам да се съкратят 70 свободни щатни бройки, както и допълнителното материално стимулиране. Целта е била съкращаване на 2.4 млн. лв. разходи. "Когато се намалява заплащането в обществената медия, без да е направена ревизия за какво са харчени огромни суми през годините, има само една мишена - журналистите", коментира Жана Попова, асистент в катедра "Радио и телевизия" на журналистическия факултет в СУ.

Изгубените възможности

Попова е категорична, че БНР има изключително ценен ресурс – доверието на слушателите. "Не знам дали законотворците си дават сметка, че БНР е и единственото радио, което може да помогне и има ангажимента да помогне в ситуация на бедствие, на катастрофа или в кризисни ситуации", разсъждава Попова.

Общественото радио е най-бързата медия, но правена с търпение, казва доц. Вяра Ангелова от журналистическия факултет на СУ. И допълва - "с широко разбиране на журналистиката, не като гонене на сензация или на новината, преди да се е случила. А като използване на много и сложни жанрови радиоформи, които частните медии нито желаят, а често и не знаят как да използват. Те, а не интервютата, дават дълбочината на журналистиката да информира, анализира и прогнозира. За жалост в момента журналистиката на БНР не дава много примери в тази посока".

Трябва да си дадем сметка и че БНР е особено важна медия извън София. В момента няколко кабелни телевизии, особено по региони, играят ролята на публични пощенски кутии, в които хората отиват, жалват се, разказват историята си и затова се чувстват "разбрани" от медиата. Колкото повече през годините е отслабвала ролята на обществените медии, толкова по-силно е ставало присъствието на популистки телевизии и вестници.

Някои болезнени истини има и в изказването на журналиста и дълги години водещ в "Свободна Европа" - Прага, Георги Папакочев. Той е и един от създателите на "12+3", а през 2004 г. се кандидатира за генерален директор на БНР. Според него в радиото има нужда от няколко ключови стъпки - незабавно редуциране на нетворческия състав на БНР, законови промени за елиминиране на несъществените програми, като "Радио София" например, както и изваждането на БНР от т.нар. система за национална сигурност, което ще освободи радиото от несвойствени задължения, развиване на модела "Радио Бинар", както и тотално предаване на програмите на живо на интернет-stream, който да се следи от българите по целия свят, изработването на нов

журналистически статут на БНР и ускорена подготовка на млади и нови гласове, които изцяло да променят аудиооблика на радиото.

По думите на доц. Вера Ангелова единственият път за БНР е да утвърждава непрекъснато, постоянно и гръмогласно идеята за смисъла на съществуването на общественото радио. "А то е независима институция, която охотно се атакува и от политическите, и от комерсиалните интереси. Защо е необходимо да имаме обществено радио? Защото само с/в него слушателите могат да се почувстват значими като граждани, а не като стадо, опитно водено от добри пиарски кампании. Извън съмнение е, че силите, които са срещу тази идея, са многобройни, икономически подплатени и с осигурена публичност", категорична е Ангелова.